

KIRJALLINEN KYSYMYS 773/2000 vp

Ulkosuomalaisten Suomeen äänestämisen helpottaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Ulkomailla asuvien suomalaisten äänestyspaikkoina toimivat Suomen edustustot. Ennakkoäänestysaika ulkomailla on maksimissaankin lyhyempi kuin Suomessa. Jotkut edustustot eivät kuitenkaan ole avoinna koko ennakkoäänestysaikaa, vaan esimerkiksi vain yhtenä tai kahtena päivänä. Edustustojen päivittäisen aukioalojan määräävät edustustot itse. Äänestyspaikkoja on 130 kappaletta 80 valtiossa.

Useat ulkosuomalaiset joutuvat matkustamaan pitkiäkin matkoja äänestyspaikoille, mahdollisesti jopa toiseen valtioon. Heille äänestämässä käynti saattaa vaatia huomattavia järjestelyjä vapaan hankkimiseksi työstä sekä matkustussuunnitelmia ja useamman päivän matkan matka- ja majoituskuluineen.

Viime eduskuntavaaleissa ulkosuomalaisten äänestysprosentti oli vain 6,4.

Millä toimenpiteillä mahdollistettaisiin äänestäminen useammassa maissa ja useammilla paikkakunnilla?

Nykyaikaisella henkilövarmennetekniikalla postitse, puhelimitse tai Internetin välityksellä äänestäminen on vain järjestelykysymys.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin valtioneuvosto aikoo ryhtyä ulkosuomalaisten Suomeen äänestämisen helpottamiseksi?

Helsingissä 12 päivänä lokakuuta 2000

Inkeri Kerola /kesk

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Rouva puhemies, olette toimittanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Inkeri Kerolan /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 773/2000 vp:

Mihin toimenpiteisiin valtioneuvosto aikoo ryhtyä ulkosuomalaisten Suomeen äänestämisen helpottamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Oikeus äänestää valtiollisissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä on jokaiselle Suomen kansalaiselle perusoikeus. Perustuslain 14 §:n 3 momentissa säädetään, että julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Vaalit toimitetaan järjestämällä ennakkoäänestys ja vaalipäivän äänestys. Ennakkoäänestysaika on kotimaassa seitsemän päivää (11.—5. päivä ennen vaalipäivää) ja ulkomailla neljä päivää (11.—8. päivä ennen vaalipäivää). Sekä kotimaassa että ulkomailla ennakkoäänestys voi yksittäisessä ennakkoäänestyspaikassa kestää lyhyemmänkin ajan, kuitenkin vähintään yhden päivän.

Yleisinä ennakkoäänestyspaikkoina ulkomailla ovat valtioneuvoston asetuksella määrättävät Suomen edustustot. Vuosina 1999—2000 toimitetuissa eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa ja presidentinvaalissa, joissa ulkosuomalaisilla on äänioikeus, ennakkoäänestyspaikkoina olevia edustustoja oli 80—86 valtiossa yhteensä 209—214.

Edustustot tekevät esityksensä ulkoasiainministeriölle ennakkoäänestyspaikkojen määräämiseksi omien toimialueidensa osalta. Edustustojen mahdollisuudet arvioida esityksen pohjana käytettävää äänioikeutettujen määrää ovat rajalliset, koska ulkomailla tilapäisesti tai pysyvästi oleskelevilla ei ole ilmoittautumisvelvollisuutta edustustoille ja toisaalta nykyinen tietosuojalainsäädäntö rajoittaa edustustojen oikeutta pitää henkilörekistereitä. Edustustot joutuvat arvioinnissaan käyttämään Väestörekisterikeskuksesta saatavia tietoja, aikaisempien vaalien äänestysviikkautta, edustustoissa asioineiden määrää sekä yhteyksiään paikallisiin viranomaisiin, opilaitoksiin ja suomalaisiin yrityksiin. Alueella oleskelevien matkailijoiden määrän arvioimiseksi edustustot ovat yhteydessä matkanjärjestäjiin. Mikäli ulkomailla asuvat äänioikeutetut pitävät väestötietojärjestelmässä olevat osoitetietonsa ajan tasalla, helpottaa se osaltaan edustustoja ennakkoäänestyspaikkojen tarpeellisuuden kartoittamisessa.

Edustustojen tulee lisäksi ottaa huomioon arvioitu äänestäjämäärä suhteessa äänestyksen järjestämisestä aiheutuviin ennakoitavissa oleviin kustannuksiin. Tällaisia kustannuksia ovat esim. ulkopuolisten vaalitoimitsijoiden palkkiot, koulutuskustannukset, matkakustannukset, mahdolliset tilavuokrat sekä materiaalilähetyksistä ja äänten palautuksista aiheutuvat kustannukset. Lähtökohtana on ollut, ettei kustannusten tule olla kohtuuttomia suhteessa äänestävien määrään.

Vaalilain mukaan ennakkoäänestys tulee järjestää edustustoissa vähintään yhtenä ja enintään neljänä päivänä edellä mainitun ulkomaan ennakkoäänestysajanjakson kuluessa. Edustustot pyrkivät yleensä järjestämään äänestyksen myös

ajanjakson viimeisenä päivänä lauantaina, jotta mahdollisimman monella äänioikeutetulla, myös pitkämatkalisilla, olisi mahdollisuus päästä äänestämään. Koska annetut äänet on kuitenkin voitava toimittaa ajoissa Suomeen, joudutaan kuitenkin äänestyspäiviä usein vähentämään ajanjakson loppupäästä. Ennakoäänestyspaikan aukioloaikaa määrätessään edustuston päällikön tulee ottaa huomioon edustuston resurssit ja taata edustuston normaalien tehtävien asianmukainen hoito.

Ulkosuomalaisten äänestämisen helpottaminen esimerkiksi siirtymällä kirjeitse, puhelimitse tai Internetin välityksellä tapahtuvaan äänestämiseen ei voimassa olevan vaalilain mukaan ole mahdollista. Sanotunlaiseen äänestämistapaan liittyisi merkittäviä, niin teknisiä kuin oikeudellisiakin ongelmia (muun muassa vaalivarmuus ja vaalisalaisuus). Oikeusministeriössä aloitetaan

tänä syksynä hanke vaalijärjestelmän tekniseksi kehittämiseksi. Tavoitteena on saada hankkeessa syntyvät ehdotukset voimaan vuoden 2003 eduskuntavaaleihin. Hankkeessa tulevat esille muun muassa ennakoäänestyksen järjestäminen, vaalikustannusten jakoperusteet sekä ääntenlaskentaan liittyvät asiat. Hankkeessa on syytä selvittää, voidaanko ulkomaan ennakoäänestysaikaa pidentää nykyisestä neljästä päivästä ja mitä mahdollisesti kotimaan ennakoäänestyksestä poikkeavia menettelyjä voitaisiin ottaa käyttöön ulkosuomalaisten äänestämisen helpottamiseksi.

Ulkosuomalaisia äänioikeutettuja oli vuoden 1999 eduskuntavaaleissa 204 165, mikä on 4,9 % kaikista äänioikeutetuista. Oikeusministeriö ja ulkoasiainministeriö pyrkivät käytettävissä olevien resurssien rajoissa huolehtimaan siitä, että mahdollisimman monella ulkosuomalaisella olisi mahdollisuus äänestää Suomen vaaleissa.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 2000

Oikeusministeri Johannes Koskinen

Till riksdagens talman

I det syfte 27 § riksdagens arbetsordning anger har Ni, Fru talman, till behöriga medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsledamot Inkeri Kerola /cent undertecknade skriftliga spörsmål SS 773/2000 rd:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att göra det lättare för utlandsfinländare att rösta?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

Rätten att delta i statliga val och folkomröstningar är en grundläggande rättighet för varje finsk medborgare. I 14 § 3 mom. grundlagen bestäms att det allmänna skall främja den enskildes möjligheter att delta i samhällsrelaterad verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv.

Val förrättas genom att det ordnas förhandsröstning och röstning på valdagen. Förhandsröstningsperioden är i hemlandet sju dagar lång (från den 11 till den 5 dagen före valdagen) och utomlands fyra dagar lång (från den 11 till den 8 dagen före valdagen). På enstaka förhandsröstningsställen både i hemlandet och utomlands kan förhandsröstningsperioden vara kortare, dock inte kortare än en dag.

Allmänna förhandsröstningsställen utomlands är de finska beskickningar som statsrådet bestämt genom förordning. Vid de val som förrättades 1999—2000, dvs. riksdagsvalet, valet till Europaparlamentet och presidentvalet, i vilka utlandsfinländare har rösträtt, var 209—214 beskickningar i 80—86 länder förhandsröstningsställen.

Beskickningarna gör en framställning hos utrikesministeriet om förhandsröstningsställen på

deras behörighetsområde. Beskickningarna gör en uppskattning av antalet röstberättigade och utgår i sin framställning från detta. Deras möjligheter att beräkna antalet är emellertid begränsade, eftersom varken de som tillfälligt vistas utomlands eller de som är permanent bosatta där är skyldiga att anmäla sig hos beskickningen. Gällande lagstiftning om datasekretess inskränker dessutom beskickningarnas rätt att föra personregister. Beskickningarna måste i sina beräkningar förlita sig på uppgifter från Befolkningsregistercentralen, valdeltagandet vid föregående val, antalet finländare som besökt beskickningen samt sina kontakter till lokala myndigheter, läroanstalter och finländska företag. För att kunna uppskatta antalet turister på området står beskickningarna i kontakt med researrangörerna. Om de röstberättigade som bor utomlands fortgående uppdaterar sina adressuppgifter i befolkningsdatasystemet underlättas beskickningarnas bedömning av behovet av förhandsröstningsställen.

Beskickningarna skall dessutom väga det beräknade antalet väljare mot de förutsägbara kostnaderna för att ordna röstning. Sådana kostnader är exempelvis arvoden till utomstående valförrättare, utbildningskostnader, resekostnader, eventuella hyror samt kostnader för materialförsändelser och kostnader för att skicka rösterna tillbaka till Finland. Utgångspunkten har varit att kostnaderna inte bör vara oskäligen i förhållande till antalet väljare.

Enligt vallagen skall förhandsröstning förrättas i beskickningarna under minst en och högst fyra dagar inom ramen för den ovannämnda förhandsröstningsperioden. Beskickningarna försöker i allmänhet ordna röstning också på periodens sista dag, lördagen, för att så många röstberättigade som möjligt, också de som kommer

långt ifrån, skall ha möjlighet att rösta. Eftersom de avgivna rösterna måste hinna skickas till Finland i tid, blir det dock ofta nödvändigt att skära ned på antalet röstningsdagar i slutändan av perioden. När beskickningschefen bestämmer förhandsröstningsställets öppettid måste han eller hon ta hänsyn till beskickningens resurser och kunna garantera att beskickningens normala uppgifter sköts ordentligt.

Att göra det lättare för utlandsfinländare att rösta genom att till exempel övergå till röstning per brev eller telefon eller via Internet är inte möjligt enligt gällande vallag. Ett sådant röstningssätt skulle medföra betydande problem både av teknisk och rättslig natur (bland annat valsäkerheten och valhemligheten). Justitieministeriet kommer i höst att starta ett projekt för att tekniskt utveckla valsystemet. Avsikten är att de

förslag som läggs fram inom ramen för projektet skall vara i kraft vid riksdagsvalet 2003. Projektet kommer att ta upp bland annat förhandsröstningen, grunderna för fördelning av valkostnaderna samt frågor i anslutning till rösträkningen. Det är även skäl för projektet att utreda om förhandsröstningstiden utomlands kan förlängas från de nuvarande fyra dagarna och vilka förfaranden, eventuellt med avvikelse från förhandsröstningen i hemlandet, som kunde tas i bruk för att underlätta röstningen för utlandsfinländare.

Vid 1999 års riksdagsval fanns det 204 165 röstberättigade utlandsfinländare, vilket utgör 4,9 % av samtliga röstberättigade. Justitieministeriet och utrikesministeriet bemödar sig om att inom ramen för tillbudsstående resurser se till att så många utlandsfinländare som möjligt skall ha möjlighet att rösta i finländska val.

Helsingfors den 31 oktober 2000

Justitieminister Johannes Koskinen

